

РОЗВИТОК ПЛЕМІННОГО ТВАРИННИЦТВА В П'ЯТИРІЧЦІ

М. Т. ДЕНИСЕНКО

Міністерство сільського господарства УРСР

Директивами XXIV з'їзду КПРС по п'ятирічному плану розвитку народного господарства СРСР на 1971—1975 рр. визначена програма дальшого піднесення сільського господарства і зокрема тваринництва. В розв'язанні цих завдань зростає роль і значення селекційно-племінної роботи, спрямованої на підвищення продуктивності, скороспілості й плодючості сільськогосподарських тварин.

За роки минулих п'ятирічок вчені й селекціонери республіки ввели лебединську породу і асканійський тип червоної степової породи великої рогатої худоби, українську степову білу, українську степову рябу і миргородську породи свиней з кролівецьким, придніпровським та подільським чорно-рябими внутріпородними типами, асканійську породу та приазовський тип цигайських овець. З метою поліпшення районіваних порід створили 65 ліній бугаїв, 17 ліній кнурів, 5 ліній баранів і 26 родин свиноматок, які характеризуються високими племінними і продуктивними якостями. Закінчили роботу щодо апробації бурої карпатської породи і асканійського багатоплідного типу каракульських овець.

Для проведення селекційної роботи з районованими породами в республіці створена мережа племінних господарств, у якій нараховується 191 племінний завод та радгосп і понад 2,5 тис. племінних ферм всіх видів худоби і птиці. Основним у племінному тваринництві є вирощування молодняка. У 1970 р. в господарствах республіки заготовлено 97,4 тис. голів племінного молодняка великої рогатої худоби, 140,0 тис. племінних свиней і 79,1 тис. голів племінних овець.

Основний племінний фонд бугаїв-плідників зосереджений на 244 державних станціях по племінній роботі й штучному осіменінню. За даними бонітування 1970 р., на станціях всього оцінено 7260 бугаїв, в тому числі 6686 голів, або 92%, чистопородних. Близько 5 тис. плідників, або більш як 67%, при оцінці віднесено до класу еліта-рекорд. Крім того, на станціях утримують 2876 баранів, 528 кнурів і 303 жеребці високих класів.

У всіх категоріях господарств республіки штучно осіменяються спермою бугаїв станцій 7,8 млн. корів і телиць, або 82% від наявних. У 1970 р. 7,7 млн. маток, або 98,7%, осіменили спермою елітних плідників. У колгоспах і радгоспах в цьому році штучно осіменили 226 тис. свиноматок, або 25%, і 2434 тис. вівцематок, або 69% від наявних.

Науково-дослідні установи розробили метод тривалого зберігання бугаїв у замороженому стані при температурі -196° . Це є важким засобом підвищення ефективності відтворення цінного племінного поголів'я.

У 1970 р. в колгоспах і радгоспах таким сім'ям осіменили 572 тис. тварин і телиць, а до кінця п'ятирічки передбачено збільшити кількість менених тварин до 4,0 млн.

Кількість чистопородної великої рогатої худоби в стадах колгоспів державних господарств становить 12,5%, свиней — 40,8 і овець — 5%. За наявністю чистопородної великої рогатої худоби в стаді про не місце в республіці займають Херсонська, Запорізька і Кримська області (41—67%), свиней — Полтавська і Тернопільська області (73—%) та овець — Кримська і Донецька області (89—100%).

У 1970 р. в колгоспах і радгоспах від кожної корови надоїли по 2 кг молока, від курки-несучки одержали по 155 яєць та з кожної ці настригли по 3,0 кг вовни, що перевищує рівень продуктивності 5 р. відповідно на 11—26%.

Інтенсифікація тваринництва пов'язана в основному з кормовиробством і правильним використанням кормових ресурсів. Це можна йти за допомогою підвищення врожайності зернових і кормових культур, поліпшення природних кормових угідь, збільшення обсягу виробництва комбікормів, для чого уже в перші три роки п'ятирічки буде введено 285 міжколгоспних комбікормових заводів.

У роки п'ятирічки збільшився обсяг кормовиробництва в племінних господарствах та в колгоспах і радгоспах, що мають племінні ферми, з тим, щоб племінну худобу повністю забезпечити сіном, соковитими і концентрованими кормами. Починаючи з 1971—1972 рр. господарства заготовлятимуть перехідні страхові запаси кормів, які новитимуть не менше 25% від річної потреби; значно збільшаться обсяги багаторічних культурних пасовищ.

Тепер у племінній роботі важливе місце займає організація відболювання плідників за перевіреною спадковістю.

З перевірених у господарствах республіки до 1970 р. 4219 бугаїв-плідників поліпшувачами за комплексом ознак виявились 1719 голів, що становить 40,7%. Трапляються випадки, коли близькі за походженням плідники по-різному впливають на якість потомків. Наприклад, один з двох тварин був поліпшувачем молочності 160 дочок в середньому на 340 кг, другий — погіршувачем молочності 370 дочок в середньому на 159 кг. Це свідчить про те, що племінну цінність плідника можна визначити за допомогою безпосередньої перевірки його за якістю потомків.

Для поліпшення роботи щодо перевірки бугаїв-плідників за якістю потомства на держплемстанціях протягом 1971—1972 рр. кількість плідників зоотехніків-селекціонерів збільшиться на 300.

В областях республіки з кращих колгоспів і радгоспів виділили понад 600 господарств для утримання потомства бугаїв-плідників, що перевіряються. Враховуючи те, що достовірні дані можна одержати лише за умов повноцінної годівлі, маточному поголів'ю й потомству

відповідно до існуючих норм виділятимуться спеціальні комбікорми та інші види кормів.

Будуть оцінюватись всі неперевірені плідники держплемстанцій та ремонтні бички, випробування яких за продуктивністю дочок повинно завершуватись до їх 4—5-річного віку.

У 31 господарстві республіки кнурів і свиноматок перевіряють за відгодівельними якостями потомків за допомогою контрольної відгодівлі та вирощування. Протягом 1965—1969 рр. перевірили 1700 кнурів і 4957 свиноматок. У колгоспі «Дружба» Черкаської області за 1969 р. перевірили 24 кнури і 69 свиноматок за якістю 275 потомків. Потомки Свата 9827 і Кайри 3378 досягли живої ваги 95 кг за 194 дні при середньодобовому прирості 706 г з витратою кормів на 1 кг приросту 3,67 к. од.

Для проведення оцінки плідників за якістю потомства з дотриманням усіх вимог методики потрібні спеціальні станції. За роки п'ятирічки передбачено побудувати 25 контрольньо-випробувальних станцій по свинарству, в тому числі 18 при обласних державних сільськогосподарських дослідних станціях, 5 — при зональних науково-дослідних інститутах по тваринництву і 2 — при інших установах. У кожній області буде контрольньо-випробувальна станція по свинарству.

В організації племінної роботи значну роль відіграє раціональне розміщення племінних тварин в окремих областях і природно-господарських зонах республіки. Останній план породного районування був прийнятий у 1963 р. За минулі роки у тваринництві певною мірою визначилась спеціалізація виробництва. Тепер запроваджуються нові технологічні прийоми утримання худоби, ширше застосовується механізація трудомістких процесів, значно підвищується попит на окремі види продукції сільськогосподарських тварин. У районах окремих областей сформувались різнопородні стада, що значно ускладнює племінну роботу та знижує інтенсивність використання цінних плідників.

Наприклад, у зону розведення червоної степової породи завозили холмогорську худобу, що не було зумовлено необхідністю. У ряді районів республіки розводять худобу, яка не передбачена планом 1963 р. У зв'язку з цим необхідно уточнити розміщення порід худоби по окремих природно-кліматичних зонах, умови яких найбільш відповідали б вимогам тієї чи іншої породи.

У скотарстві республіки червона степова і симентальська породи серед планових порід республіки займають 78,8%. Все більше поширюється велика рогата худоба чорно-рябої породи (питома вага її становить близько 9,2%). Вперше для розведення ця порода прийнята в окремих господарствах і районах Вінницької, Івано-Франківської, Тернопільської, Харківської та Черкаської областей. Новим планом породного районування порівняно з планом 1963 р. не передбачено в Полтавській області розведення сірої української породи, а в Ровенській — червоної польської.

У свинарстві республіки і надалі залишається основною велика біла порода. За чисельністю вона переважає інші породи в 23 областях.

Тише в Запорізькій і Херсонській областях провідне місце займає українська степова біла порода свиней. У вівчарстві більшість господарств розводять овець породи прекокс та асканійської породи.

Сучасним вимогам найбільше відповідають орловська і російська чисті породи коней. В найближчі роки 63% колгоспів і державних господарств будуть розводити коней цих порід.

Одним із заходів масового поліпшення худоби в колгоспах і радгоспах республіки є організація племінної роботи в товарних господарствах, де зосереджена більшість худоби. На товарних фермах виявляють та відбирають у племінні групи кращих високопродуктивних тварин. У колгоспах з кожних 100 маток у племінні групи виділяють 45 зривів, 36 основних свиноматок та 35 вівцематок. Особливої уваги потребує годівля, догляд і утримання ремонтного молодняка, щоб він зривався на рівні вимог I класу.

Для ведення обліку в племінному тваринництві колгоспам і радгоспам з 1 жовтня 1970 р. рекомендовано вводити в штати і укомплектувати посади техніків по племінних записах з розрахунку один техник на кожні 300—400 корів, 60—100 свиноматок або 1500—2000 вівцематок. При меншій кількості поголів'я можна призначити техніка на два або три види худоби.

За роки п'ятирічки більше поширяться міжпородне промислове рещування в скотарстві. Для вирощування бугаїв-плідників у республіці створено 16 репродукторів, в яких на початок 1971 р. нараховалось 2,2 тис. голів великої рогатої худоби. У 1970 р. господарства-репродуктори продали станціям по племінній роботі й штучному осіменінню понад 200 плідників герефордської, абердин-ангуської, шароцької та інших м'ясних порід.

У 1970 р. спермою плідників м'ясних порід осіменено 366,7 тис. корів і телиць, а на кінець п'ятирічки буде осіменено близько 1,5 млн. голів.

У найближчі роки промислове схрещування ще більше застосовуватиметься в свинарстві, особливо для одержання відгодівельних трипородних і гібридних помісей. У господарствах республіки вже створено близько 100 репродукторних ферм для вирощування двопородних місних свинок з метою продажу їх спеціалізованим господарствам.

У роки п'ятирічки розширяться мережа племінних господарств і станцій племінної роботи по всіх видах худоби і птиці, значно укрупняться станції племінної роботи й штучному осіменінню, ширше впроваджуватиметься обчислювальна техніка в племроботі, поліпшиться ветеринарно-обслуговування племінних господарств. Невідкладним завданням технічної науки є виведення нових ліній і порід худоби, яка мала високу продуктивність і була придатною для інтенсивного використання в умовах промислових комплексів; вивчення генетичних, фізіологічних та біохімічних основ селекції сільськогосподарських тварин; вдосконалення методів відтворення і штучного осіменіння; підвищення плідності, плодючості маточного поголів'я та ін.

Успішне виконання завдань, визначених рішеннями XXIV з'їзду КПРС по розвитку тваринництва, сприятиме збільшенню виробництва і заготівель молока, м'яса та інших високоцінних продуктів харчування.

ВИЗНАЧЕННЯ ВЕЛИЧИНИ СЕЛЕКЦІЙНОГО ДИФЕРЕНЦІАЛА І ЕФЕКТУ СЕЛЕКЦІЇ В МОЛОЧНОМУ СКОТАРСТВІ

А. І. САМУСЕНКО, Б. М. БЕНЕХІС,

кандидати сільськогосподарських наук

Центральна дослідна станція по штучному осіменінню сільськогосподарських тварин

За загальноприйнятою методикою ефект селекції визначають за допомогою вирахування селекційного диференціала, коефіцієнта успадкованості та інтервалу між поколіннями. Цю методику застосовують в основному для прогнозування ефективності племінної роботи. Ефект селекції за одне покоління обчислюють множенням селекційного диференціала на коефіцієнт успадкованості, визначений для конкретного стада. За даною методикою, селекційний диференціал дорівнює різниці між середніми показниками продуктивності всього стада та його племінного ядра. Одержаний при цьому селекційний диференціал буде умовним.

Тому для визначення фактичної величини селекційного диференціала порівнювали продуктивність корів, телиці від яких стали коровами, з продуктивністю корів, від яких телиці на плем'я не залишались. Корови, від яких родились бички, при визначенні фактичного селекційного диференціала виключались.

Наприклад, у стаді є 100 корів. За рік від 50 корів народжуються телички, від 50 корів — бички. З 50 теличок на плем'я залишаться 20. За загальноприйнятою методикою для визначення селекційного диференціала потрібно взяти різницю за продуктивністю між матерями 20 залишених на плем'я теличок і середньою продуктивністю по стаду. Такий метод обчислення дасть умовний селекційний диференціал, тому що від корів, які родили в цьому році бичків, об'єктивно не можна залишити на плем'я теличок. Для визначення фактичного селекційного диференціала потрібно порівнювати продуктивність матерів 20 теличок, залишених на плем'я, з продуктивністю інших 30 корів, які теж родили теличок. Якщо ж урахувати і продуктивність корів, які народили бичків, то приховується фактичний селекційний диференціал.

У літературі зовсім відсутні дані про те, за яку лактацію брати продуктивність корів при визначенні селекційного диференціала. Якщо брати показники за останню лактацію на момент відбору, то це буде, очевидно, помилкою, бо оцінюють тварину, як правило, за найвищу